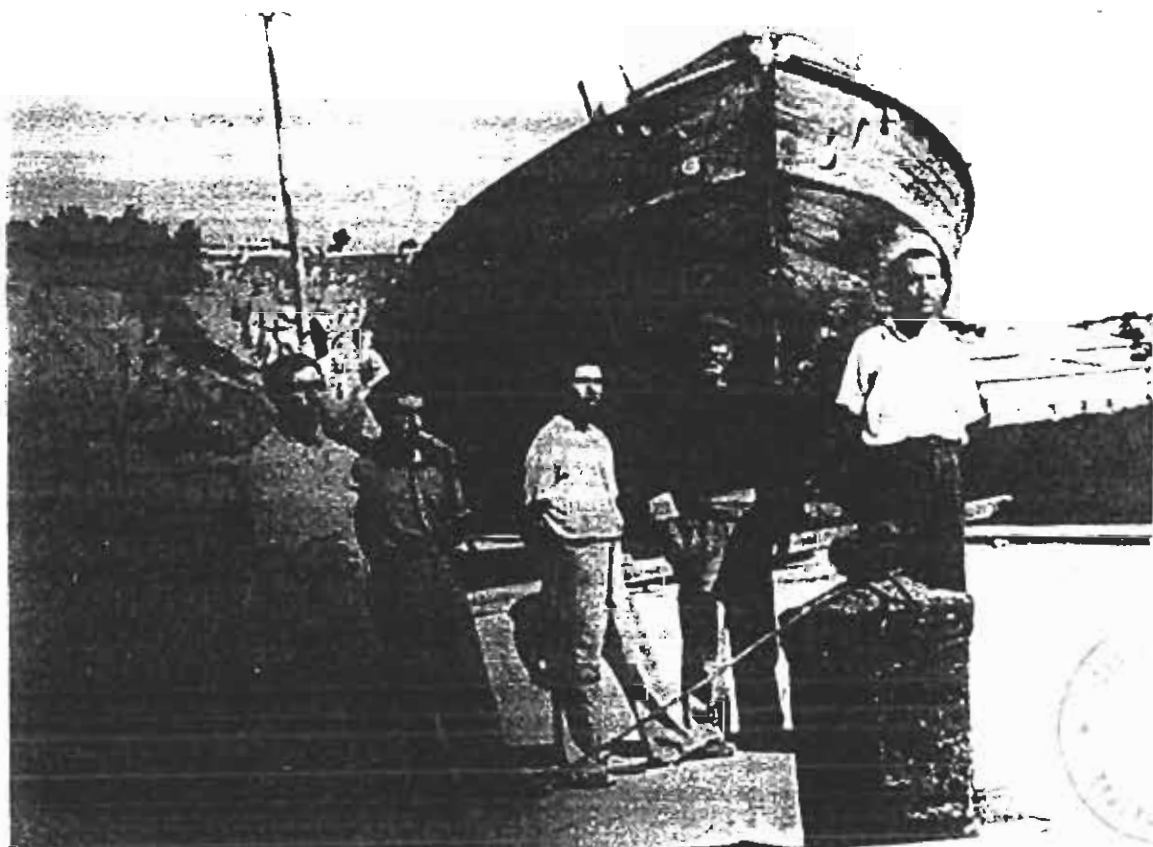

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ Σ.Δ.Ο.
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βιομηχανικός και Καλλιτεχνικός χαρακτήρας της
«Παλιάς» Ζακύνθου

Εισηγητής:
Ι. Παναγόπουλος

Σπουδαστής:
Σαρακίνης Θεόδωρος

ΠΑΤΡΑ 1999

STONE | 2667

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
Η ΖΑΚΥΝΘΟΣ ΑΠΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ	5
ΕΤΕΛ - ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε. - ΠΥΡΙΝΕΛΛΙΟ	32
Η ΖΑΚΥΝΘΟΣ ΑΠΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ	37

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με αφορμή το θέμα της εργασίας παραθέτω τα στοιχεία που ακολουθούν, τα οποία σχετίζονται με την ύπαρξη παντός είδους βιοτεχνιών - εργαστηρίων - εργοστασίων στη Ζάκυνθο πριν από μερικές Δεκαετίες.

Μέσα από την έκθεση των στατιστικών στοιχείων, στην εργασία αυτή αφήνεται να θιχθούν και άλλες πτυχές του θέματος, των οποίων η μελέτη τους μπορεί να αποτελέσει οδηγό παρόντος και μέλλοντος και να βοηθήσει έτσι σε συνολικό επίπεδο την οικονομική αλλά και την κοινωνική ζωή των κατοίκων μιας περιοχής και ενός λαού γενικότερα.

Αναφερόμενος στα αριθμητικά δεδομένα της εργασίας διακρίνουμε μια ανθηρή οικονομική ζωή στην «Παλαιά Ζάκυνθο» με πλήθος βιοτεχνίες, εργαστήρια, εργοστάσια όπως σαπωνοποιεία, βυρσοδεψεία, ελαιουργεία, κεραμοποιεία, υφαντουργεία κ.τ.λ. Ο σύγχρονος Ζακυνθινός, εκπλήσσεται όταν πληροφορείται τον αριθμό τέτοιων εργοστασίων και τις εξαγωγές των προϊόντων ακόμα και τη διάκρισή τους σε παγκόσμιες εκθέσεις. Ένα μεγάλο μέρος της εργασίας ασχολείται με την αναφορά όλων αυτών των εργοστασίων, τη δυναμικότητά τους, την παραγωγικότητά τους και άλλα στατιστικά στοιχεία. Το υπόλοιπο μέρος της εργασίας το οποίο βρίσκεται στην αρχή, ασχολείται με τα αίτια της εξαφάνισης αυτών των μονάδων με αποτέλεσμα σήμερα ένα ολόκληρο νησί να «Ζεί» από εξωγενείς παράγοντες και κυρίως από τον τουρισμό, δηλαδή αν θα έρθουν φέτος οι τουρίστες ή Δε θα έρθουν.

Η σημαντικότερη αιτία αυτής της μεταβολής είναι κατά κύριο λόγο το κράτος, η Ελληνική κυβέρνηση και κατά δεύτερο το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Και λέω πρώτα το κράτος, γιατί αυτό ευθύνεται που δεν άλλαξε

τη γενικότερη σκοποθεσία του εκπαιδευτικού συστήματος, παραμελώντας τις θετικές επιστήμες και κυρίως τη χημεία και διατηρώντας την παλιά του κλασική φυσιογνωμία προωθώντας την μελέτη των αρχαίων ελληνικών, λατινικών κ.τ.λ.

Μα μπορεί να εξελιχθεί η βιομηχανία αν παραμεληθεί η επιστήμη στην οποία στηρίζονται οι αξιοποιήσεις, οι μεταποιήσεις, οι εκμεταλεύσεις όλων των υλικών που υπάρχουν στον πλανήτη μας; Αν κοιτάξουμε πίσω μας και μελετήσουμε την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού – εννοούμε τον τεχνογνωσιακό πολιτισμό – θα διαπιστώσουμε ότι εξελίσσεται κάτω από τη σκιά της χημείας και των συναφών επιστημών.

Αποτέλεσμα όλης αυτής της «εγκληματικής αδιαφορίας» για τις σύγχρονες εξελίξεις και ανακαλύψεις είναι η αλλαγή όλου αυτού του μοτίβου, το οποίο χαρακτηρίζεται από οικονομικής πλευράς με έντονη τουριστική βιομηχανία.

Και εδώ ακριβώς γεννιέται από την εργασία ο προβληματισμός που πρέπει να μας ανησυχεί: «Τι θα γίνει αν κάποιο καλοκαίρι δεν έρθουν οι χιλιάδες των Τουριστών ή γιατί διακόπηκαν οι διπλωματικές μας σχέσεις με τις χώρες προέλευσης των επισκεπτών, ή γιατί στο νησί κάνει σεισμούς ή γιατί τα συμβόλαια με τις εταιρείες δεν είναι ικανοποιητικά, άρα προτιμούν φτηνότερες διακοπές.

Αρα η κατάσταση είναι αρκετά ρευστή και ολόκληρη η οικονομία ενός νησιού στηρίζεται σε εξωγενείς παράγοντες.

Η εργασία αυτή λοιπόν εκτός από τον αντικειμενικό σκοπό που έχει, ο οποίος είναι η πληροφόρηση για τη βιομηχανική φυσιογνωμία της Ζακύνθου, έχει και ένα δεύτερο σκοπό, ο οποίος πρέπει να χαρακτηρίζει όλες τις εργασίες και είναι η παραπέρα έρευνα, το γιατί και το πώς.

Γιατί έκλεισαν όλα αυτά τα εργοστάσια, μήπως γιατί το ίδιο το κράτος παραμέλησε τη βιομηχανική επένδυση στη Ζάκυνθο, μήπως τα προϊόντα μας δεν ήταν ανταγωνιστικά, μήπως φταίει το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο Δε γεννούσε τους κατάλληλους επιστήμονες για να ακολουθήσουν την παγκόσμια βιομηχανική εξέλιξη; Μήπως είναι όλα αυτά;

Η Ζάκυνθος πραγματικά είναι ένα πλούσιο νησί όχι μόνο σε ήλιο και θάλασσα, αλλά και σε πολλά άλλα αγαθά, τα οποία πρέπει να τα εκμεταλλευτεί και στηριζόμενη στις δικές της δυνάμεις να αποσκοπεί στην οικονομική αυτοδυναμία και σταθερότητα της, χωρίς κανένα τίμημα που να αφορά τις ιστορικές και κοινωνικές συνήθειες των ανθρώπων της.

Η ΖΑΚΥΝΘΟΣ ΑΠΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

Αίτια της ανεπαρκούς ανάπτυξης της βιομηχανίας στη Ζάκυνθο

Σε νησί με μικρά, όρια, με φυτικό και όχι ζωϊκό ή ορυκτό πλούτο ή Ζάκυνθος, από εμπορική άποψη τίποτα το αξιόλογο, δεν πρέπει κάποιος να περιμένει. Όμως η εκμετάλλευση η βιομηχανική των γεωργικών προϊόντων της χώρας πρέπει να βρίσκεται σε υψηλό σημείο. Θα εξετάσουμε το θέμα αυτό.

Υπάρχει στην προκειμένη περίπτωση βιομηχανία ώστε να εκμεταλλεύεται το φυτικό πλούτο του νησιού σ' όλες του τις μορφές, και αν υπάρχει είναι τέλεια; Δυστυχώς ούτε το ένα συμβαίνει ούτε το άλλο. Ούτε οι βιομηχανικοί κλάδοι που μπορούσαν να αναπτυχθούν εδώ αναπτύχθηκαν, ούτε αυτοί που λειτούργησαν είναι τέλειοι. Φυσικό επακόλουθο είναι ένα μεγάλο μέρος του φυτικού πλούτου να χάνεται και να ζημιώνεται κατά πολύ η χώρα.

Θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τους λόγους οι οποίοι εμπόδισαν το νησί από τη παγκόσμια βιομηχανική πρόοδο.

Θα είμαστε ευτυχισμένοι αν μπορέσουμε να πλησιάσουμε την αλήθεια και με την παρουσίαση των πραγματικών αιτίων μπορέσουμε να φανούμε σε κάτι χρήσιμο στην αγαπημένη μας πατρίδα.

Η κυριότερη αιτία της χαμηλής βιομηχανικής ανάπτυξης στη Ζάκυνθο, νομίζουμε ότι είναι το πλημμελές (λανθασμένο) εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας, το οποίο εκπαιδεύει τους νέους για να είναι κατάλληλοι μόνο για τις θεωρητικές επιστήμες, ενώ οι πρακτικές επιστήμες είναι στα χέρια άπειρων και ελάχιστα μορφωμένων ανθρώπων.

Κάτω λοιπόν από τέτοιο πνευματικό επίπεδο χαρακτηρίζεται και το επίπεδο των κατοίκων του νησιού με αποτέλεσμα να θεωρούν βάσανο (ταλαιπωρία) κάθε δραστική παραγωγική και πλουτοπαραγωγό επιστήμη.

Το δικηγορικό, το φιλολογικό, το Ιατρικό, το στρατιωτικό επάγγελμα θεωρούνται οι καθώς πρέπει επιστήμες σε νέο που θέλει να έχει μια καλή κοινωνική θέση.

Πουθενά δεν ιδρύθηκαν πρακτικές σχολές από την Ελληνική Κυβέρνηση και με κανέναν τρόπο δεν καλλιεργήθηκε εκείνη η επιστήμη, η οποία αποτελεί την αρχή την πρόοδον του πολιτισμού και της ανάπτυξης των σύγχρονων κοινωνιών δηλαδή η Χημεία. Δεν μπορώ να παραστήσω ακριβώς όπως πρέπει, ποιο ενεργό μέρος καταλαμβάνει η καλλιέργεια της Χημείας στη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας.

Το σκοπό μόνο κάθε βιομηχανικής δραστηριότητας αρκεί να μελετήσει κάποιος για να βρει αυτό. Ποιος είναι ο σκοπός κάθε βιομηχανίας; Είναι η άριστη χρησιμοποίηση των φυτικών, ζωικών και ορυκτών πρώτων υλών κάθε χώρας.

Αλλά για να φθάσει σ' αυτό το σκοπό υποβάλλει τις ακατέργαστες πρώτες ύλες σε μια σειρά εργασιών οι οποίες αλλάζουν ολοκληρωτικά ή ένα μέρος τη σύσταση και τις ιδιοτήτες τους. Αρα από την αρχή φαίνεται ότι η βιομηχανία δεν είναι τίποτα άλλο παρά εφαρμογή των νόμων της χημείας. Ελάχιστες είναι οι βιομηχανίες στις οποίες δε συμμετέχει η χημεία. Η βυρσοδεψία, η σαπωνοποιία, η βαφική, η πυροτεχνουργία, η οινοποιεία, η οινοπνευματοποιία, η μυροποιία, η ελαιουργία, η χρωματοποιία, η υαλουργία, η χαρτοποιία, η μεταλλουργία, όλες στηρίζονται σε χημικούς νόμους. Νομίζω ότι είναι περιττό να πώ ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των χημικών και φαρμακευτικών προϊόντων, στα οποία υπάρχουν το Θεϊκόν νιτρικόν και υδροχλωρικόν οξύ, η σόδα, το

τρυγικό οξύ και τα τρυγικά άλατα, η πυρίτης, η δυναμίτης, τα διάφορα άλατα, όπως ο θειϊκός χαλκός και θειϊκός σίδηρος, η στυπτηρία, η κινίνη, και άπειρος αριθμός των υπόλοιπων χημικών σωμάτων, πολλά από τα οποία τυχαίνει να χρησιμοποιούνται πάρα πολύ, όπως για παράδειγμα τα χημικά λιπάσματα, είναι καθαρά χημικές βιομηχανίες όπως δηλώνει και η ονομασία τους.

Βιομηχανία λοιπόν και χημεία είναι έννοιες αχώριστες. Άγνοια της χημείας, σημαίνει άγνοια της σύστασης, των ιδιοτήτων, και της φύσης των κατεργαζόμενων υλών, άγνοια των διαφόρων μεταβολών τις οποίες παθαίνουν οι ύλες κατά την κατεργασία τους, άγνοια της φύσης των νέων σωμάτων που σχηματίζονται και άγνοια της σύστασης των σωμάτων που μένουν.

Κάθε λοιπόν βιομήχανος που αγνοεί τους νόμους της χημείας, αγνοεί την εργασία του.

Επειτα έχουμε θαυμασμό εξαιτίας της τεράστιας ανάπτυξης της βιομηχανίας στη Δ. Ευρώπη.

Αλλά πως θέλετε ο Ζακυνθινός σαπωναποιός ξαφνικά να μπορέσει να συναγωνιστεί το Γάλλο σαπωναποιό, όταν ο δεύτερος έχει σαν δευτερεύον προϊόν της σαπωναποιίας τη γλυκερίνη την οποία πετάει ο πρώτος;

Πως θέλετε ο άπειρος οινοπνευματοποιός να συναγωνιστεί το τέλειο στο είδος του εργοστάσιο του κ. Ζάννου Ρως στην Αθήνα, όταν ο δεύτερος κερδίζει πολλά από τα Τρυγικά υπολείμματα της σταφίδας τα οποία απορρίπτει ο πρώτος;

Όταν ο δεύτερος ξέροντας ότι η ζύμωση είναι αποτέλεσμα της ζωϊκής δύναμης του ζακχαρομύκητα, εργάζεται έτσι ώστε οι ζωϊκές λειτουργίες

του σακχαρομύκητα να εκτελούνται απρό^κδοτα, ενώ ο πρώτος μέσα στην άγνοιά του εμποδίζει πολλές φορές την ανάπτυξη αυτών των μυκήτων; Όταν ο Δεύτερος ξέροντας ποιος από τα πολλά είδη των σακχαρομυκήτων είναι ο πιο κατάλληλος για το σκοπό του από άποψη απόδοσης και ποιότητας, διευκολύνει την ανάπτυξη του καταπολεμώντας τους άλλους, ενώ ο πρώτος αφήνει για το σκοπό του τα ξένα μικρόβια να παρεμποδίσουν και πολλές φορές να καταστρέψουν το έργο του χρήσιμου σακχαρομύκητα με αποτέλεσμα να ζημιωθεί ποσοτικά και ποιοτικά το προϊόν;

Αποδειώνει τι άλλο παρά άγνοια της χημείας το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσό των τρυγικών αλάτων τα οποία περιέχει η σταφίδα που κατεργάζεται από την Ελληνική βιομηχανία χάνεται με αποτέλεσμα να ζημιώνεται πάρα πολύ το κράτος.

Εάν υπολογισθεί ότι η κατά μέσο όρο ετήσια παραγωγή σταφίδας είναι 300 εκατομμύρια και κατά συνέπεια 30 εκατομμύρια το ποσόν που έχει παρακρατηθεί, και υπολογίζοντας την περιεκτικότητα της σταφίδας σε τρυγικό οξύ περίπου σε 1 1/2% κατά μέσο όρο, από τα 25 εκατομμύρια λίτρα, τα οποία χρησιμοποιούνται για την οινοπνευματοποιία, μπορούν να εξαχθούν 375.000 λίτρα τρυγικού οξέος, τα οποία αντιπροσωπεύουν σχεδόν διπλάσιο αριθμό δραχμών. Αλλά και η ρητινούχος υποστάθμη του κρασιού δεν αντιπροσωπεύει το ίδιο και ακόμα μεγαλύτερο ποσό, το οποίο επίσης χάνεται στο μεγαλύτερό του μέρος;

Εχει περάσει ο καιρός στον οποίον οι βιομηχανίες αναπτύσσονται, στηριζόμενες μόνο και μόνο στην πείρα. Σήμερα κάθε βιομηχανία είναι και επιστήμη. Είναι επιστήμη που προέρχεται από τις ανεξάντλητες πηγές της κορυφής των επιστημών, τη χημεία από την οποία καρπώνονται τα επιτεύγματα και πάρα πολλές που θεωρούνται από εμάς επιστήμες. Είναι

δυνατό να θεωρηθεί επιστήμη η Ιατρική χωρίς τη βοήθεια της χημείας; Ο φυσικός, ο φυτολόγος, ο Ιατροδικαστής, ο μικροβιολόγος, ο αστρονόμος, ο ζωολόγος, ο ορυκτολόγος σε κάθε βήμα τους αναγκάζονται να ζητούν βοήθεια από τη χημεία.

Αλλά και η γεωργία που τροφοδοτεί ολόκληρο τον κόσμο, θα προόδευε σαν επιστήμη χωρίς τη βοήθεια της χημείας; Η χημεία δίδαξε στο γεωργό πώς να χρησιμοποιεί τα χημικά λιπάσματα, η χημεία διδάσκει σ' αυτόν τα διάφορα είδη των φυτών που ευδοκimiούν στα διάφορα είδη του εδάφους, η χημεία που παρέχει τα μέσα για την καταπολέμηση των διαφόρων ασθενειών των φυτών.

Ντροπή για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο τόσο ψυχρά παραμέρισε τη χημεία και τις επιστήμες που προέρχονται απ' αυτήν, ενώ αντίθετα με μεγάλο ζήλο προσπαθεί να μεταδώσει στους μαθητές άγνωστες γνώσεις, τη γνώση των λατινικών για παράδειγμα. Κάθε πέτρα, κάθε φυτό, κάθε ζώο, ο αέρας, η θάλασσα και τα πάντα, είναι χημικά εργαστήρια. Δια μέσου χημικών διεργασιών το φυτό αντλεί από το χώμα διάφορα άλατα και νερό, ενώ από την ατμόσφαιρα ανθρακικό οξύ και οξυγόνο και φτιάχνει τα φύλλα, τους ιστούς, τα άνθη, τους καρπούς. Μια σειρά από χημικά φαινόμενα είναι η θρέψη η αναπνοή και η ζωή, σειρά από χημικά φαινόμενα είναι και η αποσύνθεση των πτωμάτων, σειρά από χημικά φαινόμενα είναι τα πάντα. Κόσμοι μεγαλύτεροι της γης που κινούνται στο άπειρο όπως και η γη, μας διδάσκει η αστρονομία, κόσμοι που αποτελούνται από πολλά στοιχεία από τα οποία αποτελείται και η γη μας διδάσκει η χημεία. Μη νομίζετε όμως ότι περιμένε να εξετάσει τις πέτρες που έπεσαν από τον ουρανό για να βγάλει τέτοια συμπεράσματα. Τα είδαμε στους πλανήτες και τους εξέτασε επιτόπου, αλλιώς δεν θα τα έλεγε.

Ίσως υποθέσει κάποιος ότι η περιοχή στην οποία εφαρμόζονται οι χημικοί νόμοι είναι η ύλη. Κάνει λάθος όποιος νομίζει έτσι. Και στα άυλα και στις ασταθείς δυνάμεις εξαπλώνεται η δύναμη της χημείας, όπως στο φως, στη θερμότητα, στον ηλεκτρισμό. Το φως του ηλίου έχει χημικές ακτίνες δια μέσου των οποίων προκαλεί πάρα πολλές συνθέσεις και αποσυνθέσεις σωμάτων και λόγω αυτής της ιδιότητας στηρίζεται η φωτογραφική τέχνη. Αλλά και η θερμότητα, όπως και ο ηλεκτρισμός προκαλούν τα ίδια φαινόμενα. Τέτοια είναι η επιστήμη την οποία δυστυχώς πολλοί εδώ την ξέρουν μόνο στο όνομα, μάλιστα μερικοί πρώτη φορά ακούν να γίνεται λόγος γι' αυτήν. Ποτέ όμως δεν μπορούμε να ελπίζουμε στην ανάπτυξη της βιομηχανίας, της γεωργίας και του πνεύματος χωρίς την καλλιέργεια της Χημείας. Κανένας να μην απορήσει αν πω ότι και η πνευματική καλλιέργεια ενός λαού οφείλεται στην ανάπτυξη της υλικής επιστήμης κυρίως. Αυτό τουλάχιστον πιστεύω και το λέω σαν δική μου γνώμη πολύ βαθιά ριζωμένη. Γιατί πιστεύω ότι αν ο προορισμός του ανθρώπου πάνω στη γη είναι η τελειοποίησή του, ποιο είναι το ασφαλέστερο και σταθερότερο μέσο για να φθάσει σ' αυτόν το σκοπό, στο τέλειο;

Αφήνω να το συμπεράνει ο αναγνώστης, αφού προηγουμένως εξετάσει μέσω ποιου πράγματος κάθε αιώνας και κυρίως ο τελευταίος είναι τελειότερος από τους προηγούμενους.

Ο κόσμος προχωρεί με βάση τα γεγονότα, δηλαδή τις ανακαλύψεις και τις εφευρέσεις και όχι τις θεωρίες.

Αλλά υπάρχει αμφιβολία ότι η χημεία μαζί με τις φυσικές μαθηματικές επιστήμες αποτελούν το κυριότερο πεδίο έρευνας και δράσης του ανθρώπινου πνεύματος. Ερευνώντας τα ακάθαρτα υπολείμματα του φωταερίου, δηλαδή την πίσσα, βρήκαμε τα αμέτρητα ποσά των ποικίλων

και ωραίων χρωμάτων της ανελίνης. Κάποιος Γερμανός ερευνώντας τα μεγάλα, μυστήρια της επιστήμης, μπόρεσε να κατασκευάσει τεχνικά την αλιζαρίνη αποτέλεσμα αυτή της ανακάλυξης ήταν ότι, από τη μια μεριά εκείνος πλούτισε, και από την άλλη αυτοί που καλλιέργησαν το ριζάριο και κατοικούσαν στη νότια Γαλλία και Ελλάδα δυστύχησαν, ενώ η επιστήμη έκανε μια κίνηση προς τα εμπρός, όση μικρή και αν θέλατε να τη φαντασθείτε.

Αλλά στις μέρες μας είναι γνωστό ότι η κυτταρίνη, το κύριο συστατικό του ξύλου αν κατεργαστεί με θειικό οξύ γίνεται με την πρόσληψη ενός μορίου νερού, σάκχαρο, το οποίο ακριβώς με ζύμωση μετατρέπεται σε οινόπνευμα. Επίσης το άμυλο με την επίδραση θειικού οξέος γίνεται σάκχαρο. Αραγε δεν είναι δυνατόν να βρεθεί κάποιο μέσο, μέσω του οποίου η κυτταρίνη να γίνει άμυλο αφού έχουν τον ίδιο χημικό τύπο, το ίδιο ποσό άνθρακα, υδρογόνου και οξυγόνου; Αν λοιπόν βρεθεί αυτό το μέσο και μπορέσει να εφαρμοστεί βιομηχανικά, δεν λύνεται ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα ολόκληρου του κόσμου, το θέμα του ψωμιού; Ορίστε λοιπόν ένα εκτεταμένο, λαμπρό και ένδοξο πεδίο έρευνας.

Τα έθνη που ανέπτυξαν την επιστήμη της χημείας προόδευσαν σ' όλους τους τομείς και παράδειγμα είναι η Γερμανία.

Στην Ελλάδα όμως δυστυχώς παραμελήθηκε η χημεία. Τελείωσα τις σπουδές μου στο γυμνάσιο και δεν ήξερα τι σημαίνει χημεία. Από την άλλη ασχολούμαστε με λεπτομέρειες των θεωρητικών επιστημών και οι κυβερνήσεις κάθε φορά δεν έκαναν τίποτε άλλο από το να απορροφούν κάθε ζωντανή ικμάδα από κάθε παραγωγική τέχνη και επιστήμη για να μεγαλώσουν τα παράσιτα, τα οποία δημιουργεί το λανθασμένο εκπαιδευτικό σύστημα και η υπουργική συναλλαγή.

Το αποτέλεσμα είναι να ναυαγήσει οικονομικά το έθνος. Επομένως η άγνοια της χημείας οδηγεί στην ατελή κατεργασία και εξάντληση των κατεργαζόμενων υλών, και η περιφρόνηση απέναντι στις πρακτικές επιστήμες, είναι η αιτία που δεν αξιοποιούνται πάρα πολλές άλλες βιομηχανίες στη Ζάκυνθο οι οποίες απαιτούν ειδικές γνώσεις. Τέτοιες είναι η πτηνοτροφία, η σηροτροφία, η μελισσοκομία, η αρωματοποιία κτλ. Αλλά μήπως και τα απορρίμματα εκεί ~~β~~ε χρησιμοποιούνται για την κατασκευή χαρτιού; Ακόμα και τα κόκαλα που πετιώνται, έχουν αξία, και χρησιμοποιούνται για την κατασκευή κόλλας και χημικών λιπασμάτων. Επίσης βιομηχανική αξία έχουν και τα κέρατα, τα νύχια, οι τρίχες και το αίμα των ζώων.

Αλλά μήπως και η γεωργία παρακολούθησε τις τεράστιες προόδους που έγιναν στο χώρο της, μήπως εφαρμόστηκαν εκεί τα χημικά λιπάσματα, από τα οποία το έδαφος αποκτά τις ουσίες με τις οποίες συντελείται η παραγωγή; Μήπως στην αμπελουργία εφαρμόστηκε η πιο γρήγορη και οικονομικότερη καλλιέργεια με το άροτρο;

Υπάρχει όμως πολύ μεγάλος δάσκαλος, του οποίου η φωνή είναι τόσο δυνατή, όσο και το χέρι αυτού που τιμωρεί την απείθεια; Ο δάσκαλος αυτός είναι η ανάγκη. Όταν οι κύριοι βιομήχανοι δουν ότι μέρα με τη μέρα χάνουν έδαφος και κινδυνεύουν να καταστραφούν, μόνο τότε θα στρέψουν την προσοχή τους προς τα υπολείμματα της βιομηχανίας τους, για να αποκομίσουν κάποιο κέρδος και από αυτά. Τότε ο γεωργός, ο έμπορος, τότε μόνο θα ζητήσουν τις συμβουλές της επιστήμης, η οποία θα διδάξει σ' αυτούς τη χρήση των χημικών λιπασμάτων, την ολοκληρωμένη κατεργασία και εξάντληση των κατεργαζόμενων υλών, και πολλούς άλλους χρήσιμους πόρους. Έτσι όταν με επιμέλεια και με φροντίδα ασχοληθούμε με τη χημεία και με τις παραγωγικές επιστήμες

που εξαρτώνται από τη χημεία, χωρίς να τις θεωρήσουμε ως κατώτερες επιστήμες αλλά υπερήφανες, αλύγιστες και ελεύθερες, τότε μόνο θα μπορούσαμε να ελπίζουμε ότι θα βγούμε από το βάραθρο της οικονομικής παρακμής στο οποίο βρισκόμαστε ως κράτος και οικογενειάρχες και άτομα..

Μετά από τις γενικές αυτές πληροφορίες σχετικά με τη βιομηχανία στη Ζάκυνθο, ερχόμαστε να εξετάσουμε πιο εξειδικευμένα και λεπτομερέστερα σχετικά με τη βιομηχανία στη Ζάκυνθο.

Σαπωνοποιία: Σε πολύ καλο σημείο πραγματικά βρίσκεται, η βιομηχανία του σαπωνιού, του λευκού βέβαια, στη Ζάκυνθο. Τα υπολείμματα το ελαιόλαδου που κατεργάζονται σε 3 ή 4 μεγάλα εργοστάσια και σε 8 ή 10 μικρότερα παράγουν καλή ποιότητα λευκού σαπωνιού, ο οποίος είναι ευρείας προτίμησης και σε άλλες αγορές της Ελλάδα και της Ανατολής. Για κακή μας τύχη όμως οι διευθυντές των εργοστασίων σαπωνοποιίας στη Ζάκυνθο μη αποσκοπώντας στην οικονομία και στο προσωπικό τους συμφέρον, μεταχειρίζονται ακόμα την ανθρακική σόδα για την παρασκευή αλυσίβας, αλλάζοντας την ανθρακική σόδα σε καυστική αντί να μεταχειρίζονται κατευθείαν την καυστική, πράγμα το οποίο ενώ δε θα άλλαζε καθόλου την ποιότητα του σαπωνιού που παράγεται, αντίθετα θα ήταν πιο οικονομικό. Αλλά και τα νερά μετά τη σαπωνοποίηση, τα οποία ως γνωστό έχουν αρκετή ποσότητα γλυκερίνης, πετιούνται ως άχρηστα.

Πυρηνελαιουργία: Άλλη βιομηχανία που είναι αρκετά αναπτυγμένη στη Ζάκυνθο είναι η ελαιουργία, η οποία χρησιμοποιεί τους πυρήνες των ελιών και διαμέσου της εκχύλισης τους από διθειούχο άνθρακα, παραλαμβάνει το λάδι που μένει σ' αυτές. Δυστυχώς ο πολύ μεγάλος φόρος που πληρώνεται για την εξαγωγή της στα επτάνησα, γι' αυτό το

λάδι και για το σαπούνι που παράγεται, εμποδίζει αισθητά την ανάπτυξη της βιομηχανίας αυτής στη Ζάκυνθο, όσο θα μπορούσε κάποιος να ελπίζει, αν σκεφτεί ότι και την πρώτη ύλη έχει σε μεγάλη ποσότητα, και τα ημερομίσθια είναι φθηνά. Η βιομηχανία αυτή αντιπροσωπεύεται στη Ζάκυνθο από 2 εργοστάσια, το εργοστάσιο του Β. Γιούρου και του Κ. Μερκάτη.

Και τα δύο βρίσκονται στην οδό Κρύο-νερό.

Το εργοστάσιο Γιούρου Ιδρύθηκε το έτος 1867.

Απασχολεί περίπου 25 εργάτες και παράγει περίπου τις χιλίες (1000) οκάδες πυρηνέλαιο κάθε ημέρα, με μέσο όρο ετήσιας παραγωγής 200000 οκάδες, από τις οποίες οι εκατό (100) χιλιάδες εξάγονται από τη Ζάκυνθο, ενώ οι υπόλοιπες προορίζονται για την κατασκευή σαπουνιού στη Ζάκυνθο.

Για την παραγωγή αυτού του ελαίου καταναλώνονται κάθε χρόνο περίπου 20.000 οκάδες διθειούχου άνθρακα, τις οποίες προμηθεύεται από την Ευρώπη όπως και τα υπόλοιπα εργοστάσια που ανήκουν στο ίδιο είδος στην Ελλάδα. Μέχρι τελευταία το εργοστάσιο Γιούρου παρήγαγε το διθειούχο άνθρακα για τη δική του χρήση, αλλά εξαιτίας της μικρής παραγωγής το προϊόν επιβαρυνόταν πολύ με αποτέλεσμα, η εισαγωγή του από την Ευρώπη να θεωρηθεί πιο συμφέρουσα. Το άλλο από τα εργοστάσια, το εργοστάσιο Μερκάτη ιδρύθηκε το Φεβρουάριο του 1871 από τον Μερκάτη και Στάνλε και παράγει κάθε χρόνο περίπου 220.000 οκάδες ελαίου. Σ' αυτό εργάζονται 26 άτομα εκτός από τους υπαλλήλους κάτω από τη διεύθυνση του μηχανικού Δ. Καποδίστρια.

Εκτός από το λάδι, παράγει ακόμα περίπου 220.000 οκάδες λευκού σαπουνιού και πράσινου κοινού καθώς και πράσινο τουαλέτας. Επίσης έχει λάβει για όλα 5 χρυσά βραβεία σε διάφορες εκθέσεις και κάποιες απ'

αυτές στην Βιέννη (1873), στην Αθήνα (1275 και 1888), στο Παρίσι (1889) και στο Σικάγο (1803).

Επειδή έγινε λόγος παραπάνω για σαπούνι τουαλέτας αναφέρουμε σ' αυτό εδώ το σημείο ότι, από κάποιο σημείο και μετά ο Γ. Ζώης παράγει πολλή καλή ποιότητα σαπουνιού από άριστη γλυκερίνη, αν όχι καλύτερη σίγουρα όμως ίσης αξίας προς τα εκλεκτά γλυκερινούχα σαπούνια της Ευρώπης.

Βυρσοδεψική: Δυστυχώς η Βυρσοδεψία στη Ζάκυνθο δεν έχει παρουσιάσει μεγάλη πρόοδο, αν και αυτός που ασχολούνται με αυτή τη βιομηχανία δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον, και αυτό συμβαίνει γιατί η έλλειψη των αναγκαίων μέσων δεν επιτρέπει σ' αυτούς την προμήθεια κατάλληλων μηχανημάτων για επιστημονικότερη κατεργασία των δερμάτων.

Αγγειοπλαστική: Και η αγγειοπλαστική στη Ζάκυνθο έχοντας άφθονη την πρώτη ύλη αναπτύσσεται κάπως, αφού γίνεται και εξαγωγή των προϊόντων της σε κοντιές επαρχίες της Ελλάδας. Σχετική βιομηχανία με την Αγγειοπλαστική είναι η κεραμίδοποιία, η οποία αντιπροσωπεύεται στη Ζάκυνθο από 12 εργοστάσια και προμηθεύει ένα πολύ μεγάλο μέρος της Πελοποννήσου με κεραμίδια, τούβλα και πλάκες σε τιμές που είναι ασυναγώνιστες.

Κεραμοποιία: Η κεραμοποιία, είναι μια από τις αρχαιότερες τέχνες. Απ' τα πολύ παλιά χρόνια, οι άνθρωποι ικανοποιούσαν τις ανάγκες τους για την αποθήκευση, μεταφορά και φύλαξη των αγαθών τους, κατασκευάζοντας τεράστια πιθάρια. Πολύ νωρίς επίσης έφτιαξαν πήλινα αγγεία για καθαρά τελετουργικές σκοπούς. Με τον καιρό μάλιστα άρχισαν να τους δίνουν και ιδιαίτερη μορφή και σχήμα και να τα

διακοσμούν με γούστο και μεράκι, συνδυάζοντας έτσι το πραχτικό και χρήσιμο, με το αισθητικό και ωραίο.

Η Ζάκυνθος, σταυροδρόμι ρευμάτων και πολιτισμών, δέχτηκε πολλές ξένες επιδράσεις, τις οποίες όμως αφομοίωσε και δημιούργησε τη δική της αγγειοπλαστική, με αξιοθαύμαστα έργα σημαντικής τεχνικής και τέχνης.

Εργαστήρια κεραμοποιίας υπήρχαν, όπως μαρτυρούν τα διάφορα τοπωνύμια (Καμινάκι, Λαγανάς κ.ά.), σ' ολόκληρο σχεδόν το νησί. Κυρίως όμως βρίσκονταν στην άκρη της Πόλης, στην περιοχή που ονομάζεται Καμίνια. Εκεί, με τέχνη και μαστοριά, φτιάχνονταν τα τούβουλα, οι τουβουλέπες, τα κεραμίδια, οι γλάστρες, τα πιθάρια, οι βίκες, τα βάζα, οι μπότηδες, οι λαίνες, οι μαστραπάδες, τα κανάτια, οι κοριαλοί, οι κάνταροι, οι σγούρνες, τα κατρουγιάλια, οι γουργούρες, τα κανάτια και τόσα άλλα είδη, που κάλυπταν ικανοποιητικά τις ανάγκες του τόπου και πολλές φορές τροφοδοτούσαν και τις ξένες αγορές.

Ο κεραμοποιός, που στη Ζάκυνθο είναι περισσότερο γνωστός σαν καμινάρης, δούλευε σκληρά και είχε καθημερινά να αντιμετωπίσει τις κακές καιρικές συνθήκες, μια και τον περισσότερο χρόνο της δουλειάς του, τον περνούσε στην ύπαιθρο.

Άρχιζε την εργασία του κόβοντας το αργυλώδες χώμα απ' το βουνό Εξηνταβελόνι, που το κοπάνιζε με την αξίνα, ώσπου να λιώσει και να γίνει σαν καρύδι. Προτιμούσε το αφρόχωμα, που ήταν και το πιο κατάλληλο για τη δουλειά του. Μετά, το μετέφερε στο χώρο του καμινιού και γέμιζε μ' αυτό την λούμπα που είχε επίτηδες εκεί ανοιγμένη, μαζί με αρκετό νερό. Αυτό γινόταν από βραδύς και το πρωί έβγαζε τη λάσπη και αμέσως την γύριζε (ζύμωνε) με το χέρι, πολλές φορές, ώσπου να γίνει

πηλός. Η δουλειά αυτή ήταν ιδιαίτερα σημαντική και απαιτούσε αρκετό κόπο γιατί, όπως λει και η παροιμία:

«Ο πηλός αν δεν δαρθεί

δεν κάνει κεραμίδια».

Στη συνέχεια, έπαιρνε το καλούπι του τούβουλου, της πλάκας ή του κεραμιδιού, το έβαζε σε άμμο, για να μην κολλάει και το τοποθετούσε κάτω σε καθαρό χώρο. Μετά έπιανε λάσπη, την έβαζε μέσα στο καλούπι και την έστρωνε με βρεγμένο χέρι. Τραβούσε κατόπιν το καλούπι και έβγαζε από το αντικείμενο τα ρεγκλίδια. Τις κατασκευές του τις έβαζε στον ήλιο μέχρι ν' ασπρίσουν. Ήταν έτοιμες, όταν τις έπιανε και δεν λύγιζαν. Ακολουθούσε το ψήσιμο των πήλινων αντικειμένων, δουλειά επίσης δύσκολη, που απαιτούσε και πολλή πείρα. Τα πήλινα έμπαιναν το ένα πάνω στο άλλο και γέμιζαν το καμίνι. Άφηναν όμως κενά ανάμεσά τους, που έφταναν ως τις τρύπες που βρίσκονταν στην οροφή. Από αυτές ο καμινάρης έβλεπε αν η φωτιά ήταν καθαρή και τότε τα γύρω από αυτήν αντικείμενα είχαν ψηθεί. Την έκλεινε τότε με πηλό και η φωτιά πήγαινε σε άλλη τρύπα. Το ίδιο επαναλαμβανόταν, ώσπου να ψηθούν όλα τα αντικείμενα. Η φωτιά του καμινιού αναβόταν με πυρηνόξυλα κυρίως. Συχνά όμως χρησιμοποιούσαν και ροκανίδια ή και άλλα εύφλεκτα υλικά. Με τον ίδιο τρόπο έφτιαχναν και τις βίκες, τα κανάτια, τις γλάστρες και τα άλλα στρογγυλά κατασκευάσματα. Εδώ όμως, αντί για καλούπι, χρησιμοποιούσαν τον τροχό.

Αξιοπρόσεχτη ήταν και η κατασκευή του καμινιού.

Στην αρχή έσκαβαν στο χώμα μια μεγάλη λακούβα και μέσα της άρχιζαν να χτίζουν με συμπαγή τούβουλα τη βάση της κατασκευής που λέγεται νύχι. Με τούβουλα γίνονταν επίσης και οι κολώνες, που είχαν ημικυκλικό σχήμα και ο αριθμός τους ήταν ανάλογος με το μέγεθος του

καμινιού. Στο πλάγιο τμήμα άφηναν ένα μικρό άνοιγμα για να μπαίνουν από εκεί -γα εύφλεκτα υλικά και να ανάβουν την φωτιά. Στο πάνω μέρος, άφηναν αρκετές τρύπες για να περνούν οι φλόγες. Το είδος αυτό του καμινιού είχε σχήμα κύβου και λεγόταν κόσκινο.

Μετά έκαναν το καταράκωμα. Έβαζαν δηλαδή στα κενά που άφηναν το σε σχήμα ημιθόλιου κτίσμα, τούβουλα κεραμίδια και ασβέστη για να συμπληρωθεί το κενό. Ακολουθούσε το χτίσιμο των τοίχων, απ' έξω με πέτρα και από μέσα με χωματένιους πλήθους, για να κρατούν την θερμοκρασία. Στον μπροστινό τοίχο άφηναν μια μικρή πόρτα, για να μπορούν να μπαινοβγαίνουν και να τοποθετούν από εκεί στο καμίνι τα αντικείμενα που ήθελαν να ψήσουν.

Τέλος, με συμπαγή επίσης τούβουλα έχτιζαν την οροφή, που είχε σχήμα ημιθολίου και λεγόταν κουλούμπα.

Ο τύπος αυτού του καμινιού, που είχε επικρατήσει στη Ζάκυνθο, λεγόταν, λόγω του σχήματός του, τούρκικος. Κατά καιρούς εμφανίστηκαν στην περιοχή και άλλα είδη καμινιών.

Μερικοί από τους πιο γνωστούς τεχνίτες του είδους είναι οι: Αντώνης Μπιριλής, Κων/νος Βελιανίτης, Κώστας Μειντάνης, Φώτης Μειντάνης, Λάζαρος Μειντάνης Νιόνιος Γούναρης, οι Καρδαραίοι, οι Μυλωναίοι καθώς και οι Διονύσιος, Δημήτριος και Κωνσταντής Τζουάνες που κυρίως ασχολήθηκαν με την αγγειοπλαστική.

Οινοπαραγωγή: Η μικρή ποσότητα του κρασιού που παράγεται μόλις και καλύπτει την εγχώρια κατανάλωση, ενώ το γλεύκος πωλείται σε αρκετά υψηλές τιμές με αποτέλεσμα για τηγώρα δεν είναι δυνατό να σκεφθεί κάποιος κάποια εξαγωγή. Από τη νωπή σταφίδα όμως θα μπορούσε να παραχθούν επιδόρπια οίνου, τα οποία θα είχαν ευμενή

υποδοχή στο εξωτερικό και λόγω του αρώματος τους και λόγω της ευχάριστης και γλυκιάς γεύσης.

Δυστυχώς κάτι τέτοιο δεν έγινε μέχρι τώρα πουθενά στην Ελλάδα και κατά συνέπεια και στη Ζάκυνθο, έχουμε όμως ήδη εκφράσει τη γνώμη ότι η οινοποίηση μέρας μόνο της σταφίδας θα ήταν αρκετή για να σταματήσει την κρίση της σταφίδας.

Από τα υπολείμματα του κρασιού και του σταφυλιόμυο το προϊόν του τρύγου που ξεραίνεται, στέλνεται στην Ευρώπη, ενώ τα στέμφυλα αν και περιέχουν μεγάλες ποσότητες τρυγικών αλάτων, πετιούνται χωρίς να χρησιμοποιηθούν, ούτε για τη λίπανση των αμπελιών, επειδή επικρατεί η ιδέα ότι περισσότερο βλάπτουν παρά ωφελούν. Ενώ αντίθετα εξαιτίας της μεγάλης ποσότητας καλλίου που εμπεριέχεται είναι πολύ καλό λίπασμα κυρίως για τα αμπέλια, αρκεί μόνο να ανακατεύονται πριν με λίγο ασβέστιο για την εξουδετέρωση του οξέος που υπάρχει. Αλλά η Ζάκυνθος υστερεί και σε οινοπνευματοποιεία και σε ποτοποιεία και μέχρι τώρα τελευταία, όχι όμως από τη στιγμή που άνοιξε τις πόρτες του το εργοστάσιο Λεωνίδα Κοργιανίτη.

ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΠΟΙΕΙΑ, ΠΟΤΟΠΟΙΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ

Λεωνίδα Κοργιανίτη.

Αφού κληρονόμησε όλη την περιουσία από το πατέρα του ο Λεωνίδας Κοργιανίτης κάθε άλλο σκέφτηκε από το να ησυχάσει απολαμβάνοντας ευχάριστα τα αγαθά της περιουσίας του.

Από τη φύση του δρατήριος όσο και ευγενικός ή καλύτερα τύπος δρασης και ευγένειας ο Π. Κοριανίτης ήταν φυσικά ο καταξιωμένος άνδρας, ο οποίος σε άλλη αγορά αν όχι ζωντανή τουλάχιστον όμως λιγότερη νεκρή από την αγορά της Ζακύνθου θα δεκαπλασίαζε σε μικρό χρονικό διάστημα την περιουσία του δίνοντας συγχρόνως εργασία σε πολλούς συμπατριώτες του.

Δυστυχώς όπως έχουν τα πράγματα στη Ζάκυνθο είναι θαύμα πως κατορθώνει με τόσες ανυπέβλητες δυσκολίες να λειτουργεί και να συντηρεί έτσι αξιόλογο εργοστάσιο οινοπνευματοποιείας για το οποίο ευθύς αμέσως είμαστε έτοιμοι να κάνουμε λόγο.

Εργοστάσιο

Αφού παρακάμψουμε τη γέφυρα του ναού του Αγίου Χαραλάμπους και προχωρώντας με κατεύθυνση πάντα προς τα αριστερά, περάσουμε μπροστά από την εκκλησία της Αγ. Λικατερίνης, που ανήκει στη Μονή του όρους Σινά, και η οποία έχει αποκτήσει κωδωνοστάσιο χαμηλό με τρούλο προς την κορυφή του, λίγο πιο μακριά απ' αυτό θα συναντήσουμε προς τα δεξιά του δρόμου, του οποίου απ' τα αριστερά υπάρχει μικρός ναός του τιμιά το όνομα του Αγ. Στεφάνου, λίγο πιο μακριά στην ίδια σειρά και πάνω στην ίδια πλευρά την θέση που λέγεται Μαλιαρή του Παρεδρείου Κηποι του Δημιου Ζακυνθίων, θα δούμε το εργοστάσιο του Λ. Κοριανίτη. Το εργοστάσιο ιδρύθηκε το 1899, αφού

πρμηθεύτηκε τα μηχανήματα του, από τα μηχανικά εργοστάσια Βασιλειάδου και Χρυσαφίδου και Μαίγερ Πειραιώς, Vermorel H. Kherinh Bordeaux, Καμηλιέρη Κερκύρας. Από την πρώτη στιγμή της ανέργεσής του, τα προϊόντα του είχαν πραγματικά την πρώτη θέση μεταξύ των Ελληνικών προϊόντων οινοποιείας και οινοπνευματοποιείας και λόγω της προσεγμένης παρασκευής και κατασκευής τους και κυρίως λόγω των γνήσιων, καθαρών και καλών πρώτων υλών από το οποίο ο Κοριανίτης κατά απαραβάτο κανόνα χρησιμοποιεί στο εργοστάσιο του.

Και πραγματικά είναι επίσημα αποδεδειγμένο και πιο επίσημα εγγυημένο ότι, όλα τα προϊόντα της οινοποιείας και οινοπνευματοποιείας του εργοστασίου Λεν. Κοριανίτη προέρχονται όλα αποκλειστικά και μόνο από το σταφύλι, από καμιά άλλη ουσία που μπορεί να αναμιχθεί ποτέ και για κανένα λόγο, με εξαίρεση μόνο το οινόπνευμα Μιστελίου και Σούμας τα οποία ακριβώς κατασκευάζονται από σταφιδόκαρπο.

Το κονιάκ του κ. Κοριανίτη αλλά κυρίως αυτό που βρίσκεται σε φιάλες στην Αποθήκη διατηρούμενο από χρόνια και που παλιώνει απο ημέρα σε ημέρα, κατέχει αν όχι την πρώτη θέση παρα πολύ καλή θέση ανάμεσα σ' όλα τα κονιάκ που κατασκευάζονται στον πλανήτη μας. Και λίγοι δεν ξέρουν ότι ο αξιόλογος χημικός οινολόγος Bercheter μιλώντας για το κονιάκ του Κοριανίτη το χαρακτήρισε «ένα από τα τεχνικότερα και γνησιότερα κονιάκ της παγκόσμιας βιομηχανίας».

Το εργοστάσιο Κοριανίτη παράγει εξαιρετικό λευκό και μαύρα κρασιά, παλαιά και νέα, επιτραπέζια και επιδόρπια, από 2 δρχ έως 10 δρχ κάθε φιάλη, ανάλογα βέβαια με την ποιότητα και την παλαιότητα του, κρασία σε βαρέλια από 10-500 οκάδες, κονιάκ, Ρούμι, ούζο, μαστίχα διαφόρων τιμών και ποιοτήτων, όλα τα είδη των ηδύποτων από την αγαθή βενεδικτίνη μέχρι τον υγιεινό ευκάλυπτο, σιρόπια σε φιάλες και χύμα,

που συναγωνίζονται σ' όλα τα προϊόντα των καλύτερων εργοστασίων της Ευρώπης με ίδια παραγωγή. Από κάποια στιγμή άρχισε η παραγωγή Μιστελίου από σταφίδα, καθώς επίσης και η παραγωγή σούμα και απολύτου οινοπνεύματος 95 βαθμών Κελσίου εγγυημένου.

Το τμήμα της οινοποιείας διευθύνεται από τον ειδικό χημικό ονολόγο Ορέστη Α.Βασιλειάδη, πρώην διευθυντή του οινολογικού τμήματος της Ακαδημίας Αθηνών και οινοποιού στην οινοποιτική εταιρεία Ζάννου και Ρως στην Αθήνα.

Ενώ το τμήμα της ποτοποιείας διευθύνεται από το Μάρκο Φιλίππου, ειδικού ποτοποιού και πρώην ιδιοκτήτη ποτοποιείας στην Πάτρα.

Η ποσότητα κρασιού που παράγεται κάθε μέρα είναι 40.000 οκάδες, οινοπνεύματος 5.008 οκάδες, οινοπνευματώδων ποτών, από 5-10.000 οκάδες, και ανάλογα κάθε χρόνο παράγει 14.600.000 οκάδες κρασιού, 825.000 οκάδες οινοπνεύματος, και 2-4.000.000 οκάδες οινοπνευματώδων ποτών.

Δύο φορές ο Κοριανίτης εξέθεσε τα προϊόντα του και στις δύο εκθέσεις βραβεύτηκαν παίρνοντας το Μάϊο του 1899 χρυσό μετάλλιο στην έκθεση της Πράγας, για κρασιά και ποτά, ενώ αργυρό για τα κρασιά και χρυσό για το κονιάκ και τα ποτα το 1900 στην παγκόσμια έκθεση στο Παρίσι.

Εκτός από το εργοστάσιο του Α. Κοριανίτη, λειτουργεί και άλλο ατμοκίνητο εργοστάσιο στην Ζάκυνθο, αυτό των αδελφών Παρπαρία, για εβδομήντα χρόνια, το οποίο παρακολούθησε από κοντά τις προόδους της βιομηχανίας στο είδος του, παρήγαγε άνυδρο οινόπνευμα, λευκά και μαύρα κρασιά, επιτρεπέζια και επιδόρπια, κονιάκ από γνήσιο σταφύλι, ρούμι και διάφορα άλλα είδη ποτών. Αλλα εργοστάσια μειωμένης παραγωγής πρόχειρου οινοπνεύματος όπου προορίζεται για οικογενειακή

χρήση και για ποτοποιεία είναι τα εργοστάσια Ι. Λούντζη, Ι. Κακολύρη, Μ. Θεοδώση και Π. Παράσχη.

Ελαιουργεία: Η ελαιουργεία στη Ζάκυνθο συντελείται μέσω των πανάρχαιων ελαιοτριβείων τα οποία μπορεί να είναι παλιά, αλλά παράγουν γνήσιο και καθαρό λάδι, και κυρίως κατάλληλο για τροφή. Μέχρι τελευταία και όχι τα λιγότερα αλλά τα περισσότερα από αυτά, παρακολουθώντας τις βιομηχανικές εξελίξεις της παραγωγής λαδιού, εξοπλίστηκαν με ελαιοπιεστήρια, ενώ πρόσφατα ιδρύθηκε εξιόλογο ατμοκίνητο ελαιοτριβείο κάτω από την ηγεσία των φιλοπρόοδων αδελφών Λυγουστίου και το οποίο παράγει 20 περίπου βαρέλια λαδιού κάθε ημέρα ή αλλιώς 1.040 οκάδες.

Η συλλογή του λαδιού τον Φεβρουάριο γίνεται για να μαζευτούν ο καρπός της ελιάς. Το μάζεμα γίνεται με ραβδισμό τη ελιά και κάτω λιόπανα όπου μαζεύουν τον καρπό.

Το εκλεκτότερο λάδι είναι το Λγουρόλαδο. Το 1856 στα Γερακαρία ήταν 60 ελαιοτριβεία.

Οι ελιές αποθλίβονται στα ελαιοτριβεία κινούμενα δι' ίππων περιστρεφόντων στρογγυλών λίθων ή εκ μηχανός.

Ο πιεσμένος πολτός αποθλιβόμενος πάλι εις караγκιόζα παράγει το έλαιον και αυτό που μένει τα λιοκόκια, αποθλιβόμενα δια των μηχανών, παράγεται δι' εκχυλίσεως διεισύχως άνθρακα.

Το πυρηνέλαιο απ' το οποίο κατασκευάζεται λευκό και πράσινο σαπούνι.

Η βιομηχανία σαπουνιού άκμαζε στη Ζάκυνθο.

Δύο μεγάλα εργοστάσια του Γκιούρου 1867 και του Μερκάτη 1871 ήταν τα μόνα τα οποία παρήγαγαν μεγάλες ποσότητες λαδιού και σαπουνιού.

Εξαίρεση λίγων σαπυνοποιίων που κατεργάζονται λευκό και πράσινο σαπούνι ήταν να περιοριστεί η εξαγωγή τους, διότι το νόθευαν με ξένες ύλες, για ανταγωνισμό με άλλες βιομηχανίες.

Το γνήσιο σαπούνι παρασκευάζεται από καθαρό λάδι και στάκτες από ποτάσα, στην οποία προστίθεται ασβέστης διπλάσια ποσότητα απ' τη ποτάσα.

Η νόθευση γινόταν με σιλίγνιο, άμυλο, είτε με χρώμα απ' τη Γαλλία.

Για την κατεργασία του σαπουνιού απαιτούνται τρεις μέρες εργασία.

Κατόπιν ο πολτός χύνεται σε σαπυνοθετείες (τζιβιέρες) όπου παραμένει προς ξήρανση εκτεθειμένος επι μια μέρα, ακολούθως σφραγίζεται με τη σφραγίδα του καταστήματος, κάθεται σε ίσα τεμάχια πλάκες και τοποθετούνται σε κιβώτια.

Εργοστάσια: Σπύρου Μπαζάκι, Αφοί Φιλιώτη, Ν. Καροφύλα και Αφοί Αναστασίου τα οποία είχαν το μεγαλύτερο εμπόριο εξαγωγής.

Βαφική: Η Βαφική στη Ζάκυνθο εκπροσωπείται από δύο τελειοποιημένα βαφεία, από τα οποία το ένα είναι ατμοκίνητο και λειτουργούν με άριστο τρόπο.

Πουδροποιεία: Η βιομηχανία της πούδρας στη Ζάκυνθο εξελίσσεται πολύ καλά, ενώ η ποιότητα των προϊόντων είναι τόσο καλή, ώστε ανεπιφύλακτα μπορούμε να πούμε ότι αποκλειστικά δικά της, και κατέχει το μονοπώλιο στον κόσμο, τροφοδοτώντας και τις υπόλοιπες αγορές του κράτους και πάρα πολλές πόλεις του εξωτερικού.

Κυρία θέση κατέχει το εργοστάσιο της Σ. Βισβάρδη, η οποία προμηθεύει τη Β. Αυλή και ιδρύθηκε το 1842. Το προϊόντα του εργοστασίου της Σ. Βισβάρδη έχουν βραβευθεί σ' όλες τις εκθέσεις και μερικώς στην Δ' Ολυμπιακή έκθεση των αθηνών (1888). στην παγκόσμια έκθεση του Παρισιού (1889). Στην έκθεση Κρήτης το 1900 κέρδισε το αργυρό βραβείο. Και τέλος στην τελευταία παγκόσμια έκθεση του Παρισιού το 1900 απονεμήθηκε στην κατηγορία μυροποιείας της Ελλάδας ως ανώτερο βραβείο ένα και μόνο αργυρό και αυτό το κέρδισε το εργοστάσιο της Ι. βισβάρδη. Αλλά και το εργοστάσιο Λάζαρου Τριανταφύλλου παράγει πούδρα πολύ καλής ποιότητας, η οποία βραβεύτηκε στην τελευταία παγκόσμια έκθεση στο Παρίσι. Ενώ καθόλου δεν είπα με, όλα τα μικρότερα εργοστάσια πούδρας στη Ζάκυνθο παράγουν πολύ καλή ποιότητα πούδρας.

Κατοπροποιεία: Και αυτή η βιομηχανία που αντιπροσωπεύεται στη Ζάκυνθο από 3 εργοστάσια, το πρώτο που εισάχθηκε από τον αιδεσιμότατο Ιερέα Δωρόθεο Ζορμπάνο, είναι σε πολύ καλή κατάσταση και είναι αρκετό για τις ανάγκες της περιοχής.

Υφαντουργική: Από παλιά η υφαντουργική στη Ζάκυνθο η κύρια και μοναδική πασχόληση των νέων εργατριών και του νησιού, οι οποίες με την εργασία τους κατόρθωναν και κατορθώνουν ακόμα και τώρα, να εξοικονομούν όλο και περισσότερο μεγάλο μέρος της προίκας τους και έτσι δε γίνονται βάρος στους γονείς τους.

Τα υφάσματα της Ζακύνθου από άποψη στερεότητας και κατασκευής είναι πολύ καλά και περιζήτητα κυρίως από τους χωρικούς των νομών Ακαρνανίας, Λιτωλίας και Ηλείας ενώ στη Ζάκυνθο κάνουν αποκλειστική χρήση των υφασμάτων αυτών και η εργατική τάξη και όλοι οι χωρικοί.

Βέβαια δυστυχώς δεν υπάρχουν στη Ζάκυνθο υφαντήρια ή υφαντουργικές εταιρίες, γιατί και τα κεφάλαια έλειψαν και τα άτομα που θα αναλαμβάναν μια τέτοια πρωτοβουλία, αλλά από την άλλη εργάζονται σίγουρα περίπου 2.000 νεαρές κοπέλες ιδιωτικά στα σπίτια τους και με το δικό τους μηχάνημα με αποτέλεσμα η ημερήσια παραγωγή στη Ζάκυνθο ανέρχεται στους 20.000 πήχεις ενώ η ετησια παραγωγή, αν υπολογίσουμε τις εργάσιμες ημέρες του χρόνου σε 300 ανέρχεται στο στρογγυλό αριθμό των 6.000.000 πήξεων. Βέβαια οι αργαλιοί στη Ζάκυνθο είναι πάρα πολύ παλιοί, από ξύλο, όπου για να λειτουργήσουν απαιτείται αδιάκοπη κίνηση των χεριών, των ποδιών και όλου του σώματος από τις υφάντριες.

Σ' αυτή την αδιάκοπη κίνηση που χαρακτηρίζεται σαν γυμναστική άσκηση, οφείλεται το ωραίο σώμα των νεαρών Ζακυνθινών. Υπάρχει και ένα υφαντουργείο που λειτουργεί στη Ζάκυνθο, αυτό της Γαρουφαλιάς Ι. Στράνη, το οποίο παράγει κάθε χρόνο περίπου 24.000 πήχεις βαμβακρών υφασμάτων κάθε χρήσης, και γύρω στις 6.000 μεταξένια υφάσματα πάρα πολύ καλά, στέρεα και παριζήτητα από γνήσιο μετάξι όπου λόγω της επιτυχημένης και προσεγμένης κατασκευής τους κέρδισαν βραβεία και στην έκθεση της Βιέννης (1873) και στην έκθεση των Ολυμπίων. (1888).

Πυροτεχνηματοποιεία: Η κατασκευή πυροτεχνημάτων στη Ζάκυνθο είναι βιομηχανία αρκετά επικερδής, ενώ δύο κυρίως εργοστάσια πυροτεχνημάτων υπάρχουν αυτό του Αγγελου Γιουστότζη και αυτό του Ι. Πατέλλη. Σ' αυτούς τους δύο ανατέθηκε η κατασκευή πυροτεχνημάτων στην διάρκεια των εορτών.

Κηροπλαστική: Και αυτή η βιομηχανία αναπτύσσεται με μέτριο ρυθμό στη Ζάκυνθο, αν λάβει κάποιος υπόψη του τη γενική οικονομική κρίση που βασιλεύει τα τελευταία δέκα χρόνια, αλλά αναπτύσσεται αρκετά καλά εξαιτίας του έντονου θρησκευτικού συναισθήματος των Ζακυνθινών.

Επίσης εξιόλογη βιομηχανία είναι και η μανδολαιοποιεία (από την οποία η κατασκευή του κατ' εξοχήν Ζακυνθινού γλυκίσματος που ονομάζουμε μαντολάτο) και η σταφιδοκιβωτοποιεία.

Ο ορυκτός πλούτος της Ζακύνθου περιορίζεται στην κατασκευή αλατιού, το οποίο ακριβώς μόνο για την εγχώρια κατανάλωση επαρκεί, μερικές φορές μάλιστα ούτε και γι' αυτήν.

Η ασβεστοποιεία αναπτύσσεται αφού εξάγει μάλιστα ασβέστη και σε κοντινές περιοχές της Πελοποννήσου. Επίσης κατασκευάζοντας και ξυλάνθρακες για να επαρκεί όμως μόνο για την εγχώρια κατανάλωση.

Δυστυχώς οι πηγές πετρελαίου έμειναν και μένουν ανεκμετάλλευτες ακόμα από τη μια ή την άλλη εταιρεία αφού ή διώκονται ή χρεωκοπούν, και έτσι ο ορυκτός πλούτος της Ζακύνθου θα μείνει για πολλά χρόνια ανεκμετάλλευτος, αφόσου η Ελληνική Κυβέρνηση αν και αναγνωρίζει αυτόν τον ορυκτό πλούτο αστεϊρευτο, δεν κηδεμονεύσει την επιχείρηση, αναλαμβάνοντας ή ίδια την εκμετάλλευση αντι κάποιας ετήσιας εισφοράς στους δήμους της Ζακύνθου, όπως έκανε και με το θέμα των Αλυκών.

Μόνο τότε υπάρχει ελπίδα εκμετάλλευσης αυτού του ορυκτού πλούτου και για το καλό της Ελλάδας και για τη σωτηρία της Ζακύνθου.

Για την εξάπλωση του εμπορίου στη Ζάκυνθο σημαντικό ρόλο έπαιξαν τα προϊόντα της. Τα κυριότερα ήταν η υφαντουργία και η χειροτεχνία διαφόρων έργων πλεκτικής χρυσοχοΐας κλπ.

Αυτά κατασκευάζονται από μαλί γίδας και γίνονται μεταξωτά, λινά, μανδύλια της κεφαλής, μέρλα κρητικά κλπ.

Και η εμπορική βιομηχανία ήταν σε ακμή στη Ζάκυνθο. Υπήρξε εποχή κατά την οποία αριθμούσε 39 πλοία, τα οποία μετέφεραν σιτάρι και

τροφοδοτούσαν ολόκληρη την Δ. Πελονησο. Δυστυχώς το εμπόριο ελλατώθηκε λόγω της σιδηροδρομικής διακλάδωσης της Πελονησου.

Πριν τις Βιομηχανίες οι παλιότεροι Ζακυνθινοί ασχολούνταν βιοποριστικά σε έργα γεωργίας και τέχνης. όπως η ναυπηγεία, υφαντουργία, κεραμουργία και ιδίως η πλοκή χορδών τόξων.

Η ανθοκομεία δεν έτυχε δυστυχώς της δέουσας επιμέλειας.

Τα πλούσια στρώματα γής παρείχαν άφθονο υλικό που χρησιμοποιούνταν στην τεχνουργία και φυτουργία.

Κατασκευάζονταν έτσι διάστημα υπέρθυρα, παραστράδες, αετώματα. Με την μαγνησίτιδα (πλάκα του φούρνου) παράγεται μαγνησία χρήσιμη στην Ιατρική.

Ο Γύψος ο οποίος ψηνόμενος χρησιμοποιείται στην επίστρωση και ως συνδετική ουσία (στόκος), αλλά κυρίως για την κατασκευή αφροδισιακής κόνεως (μπούτρος), στα εργοστάσια, αφοί Βισβάρδη. Τέλος με τον άργιλο (γλίνη), κατασκευάζονταν αμφορείς, στάμνες, κανάτια, τούβλα και γινόταν μεγάλη εξαγωγή.

Δυστυχώς η βιομηχανία παραμελήθηκε διότι μέρος του πλούτου της Χώρας χανόταν. Αιτία ήταν το εκπαιδευτικό σύστημα που μόρφωνε θεωρητικά τους νέους και όχι πρακτικά.

Η τέχνη του ναυπηγομαραγκού καλλιεργήθηκε στο νησί απ' τα πολύ παλιά χρόνια. Έχουμε επίσημες και τεκμηριωμένες μαρτυρίες, πως όταν ήρθαν οι Βενετσιάνοι στη Ζάκυνθο, υπήρχαν στην παραλία της περιοχής διάφορα «γήπεδα», που χρησίμευαν σαν ναυπηγεία.

Επειδή όμως, είτε με τις εποικήσεις που καλλιέργησε η Βενετσιάνικη πολιτική, είτε με την κάθοδο των κατοίκων του Καστρόλοφου στον Αιγιαλό, ο πληθυσμός άρχισε να μεγαλώνει, οι τότε αρχές αναγκάστηκαν

να παραχωρήσουν πολλά από αυτά τα γήπεδα για να κατοικηθούν. Τότε οι ναυπηγοί αντέδρασαν και έκαναν παράπονα στο Γενικό Ναύαρχο της εποχής Ιερώνυμο Πιζάνη. Αυτός θέλοντας να τους ικανοποιήσει, εξέδωσε την 1η Ιουνίου του 1537, διάταγμα με το οποίο οι αρχές δεν μπορούσαν να παραχωρήσουν οικόπεδα, χωρίς την επικύρωσή του. Έδινε επίσης εντολή στον τότε Προβλεπτή Ζακύνθου Λεονάρδο Φωσκαρίνη να εξετάζει όλα τα κενά τμήματα της παραλίας και να προσδιορίζει τα μέρη που ήταν κατάλληλα για ναυπηγεία.

Από την παραπάνω πληροφορία καταλαβαίνουμε, το πόσο μεγάλη αξία είχε για το νησί η τέχνη αυτή και το πόσο μεγάλη αξία της έδινε η τότε Κυβέρνηση, αποβλέποντας βέβαια και στα μεγάλα κέρδη που απέδιδε.

Πραγματικά, η ναυπηγία αναπτύχθηκε στο παρελθόν πολύ ικανοποιητικά. Στους ντόπιους ταρσανάδες, εκτός από τους Ζακυνθινούς, που ο αριθμός τους δεν ήταν καθόλου ευκαταφρόνητος, έφταναν καθημερινά και πολλοί άλλοι πελάτες, όχι μόνο από τα υπόλοιπα Επτάνησα, αλλά και από την τουρκοκρατούμενη Ελλάδα.

Στην ανάπτυξη της κερδοφόρας αυτής τέχνης συνετέλεσαν, η προνομιακή γεωγραφική θέση του νησιού, η εξασφάλιση των διακινούμενων προϊόντων από την Οθωμανική απειλή, καθώς επίσης και η έντονη αγροτική παραγωγή και η αστική βιοτεχνία.

Στο νησί στήθηκαν πολλά ναυπηγεία. Το πιο γνωστό απ' όλα ήταν αυτό που βρισκόταν στην παραλία της πόλης και έμεινε γνωστό με το όνομα «το Αρσενάλε». Στο φημισμένο αυτό ναυπηγείο, που πιθανότατα υπαγόταν στο δημόσιο, άραζαν πολλά πλοία και η δουλειά του ήταν ασταμάτητη.

Η παράδοση των Ζακυνθινών ναυπηγείων, των «Σκουέρων» ή «Σκιέρων» όπως λεγόταν παλιότερα, διατηρήθηκε έντονη στο νησί μέχρι

και τα χρόνια της Αγγλοκρατίας. Στα χρόνια της Επτανήσου Πολιτείας, η ναυπήγηση εμπορικών πλοίων, «Μπαστιμέντων», συνεχίστηκε ικανοποιητικά και ο απόηχός της κράτησε για λίγο ακόμα.

Σήμερα ελάχιστοι ναυπηγομαραγκοί δουλεύουν στο νησί και μια παράδοση που ξεκινά απ' τις αρχές του 16^{ου} αιώνα, αρχίζει να ξεχνιέται για πάντα.

Για να πάρουμε μια μικρή μόνο γεύση από την ακμή της Ζακυνθινής ναυπηγίας, αναφέρουμε πως ο Αρχιδούκας της Αυστρίας Σαλβατώρ, γράφει στον πρώτο τόμο του περίφημου «ZANTE» του, πως το 1811 η ντόπια ναυτιλία είχε να επιδείξει δεκατέσσερα μεγάλα ιστιοφόρα και εκατόν έντεκα πλοίαρια.

Τα τελευταία χρόνια, οι ναυπηγομαραγκοί του νησιού, κατασκεύαζαν πλοία, μέχρι και 18 μέτρα, χωρίς ιδιαίτερες γεωμετρικές γνώσεις, αλλά μόνο με τη δική τους αλάνθαστη τεχνική αντίληψη. Για τη δουλειά τους χρησιμοποιούσαν ξύλο από ευκάλυπτο και κυπαρίσσι, δέντρα που υπάρχουν άφθονα στο νησί.

Πρώτα σκάρωναν την καρρένα του караβιού. Ύστερα βάζανε τα ξύλα που πιάνανε το 1/3 του μήκους του πλοίου, το φορμάρανε και μετά συμπλήρωναν το σκελετό με τα λεγόμενα στραβόξυλα. Ακολουθούσε η τοποθέτηση της σκάτσας (σωτροπιού), που έδενε την καρρένα και ύστερα τοποθετούσαν το σκελετό της κουβέρτας, με ανάλογη κλίση.

Στη συνέχεια έφτιαχναν το πάνω μέρος του καϊκιού και μετά τις κουπαστές. Ύστερα πέτσωναν το πλοίο, αρχίζοντας από την κουβέρτα. Ακολουθούσε το καλαφάτισμα με το ανάλογο κορδόνι, που λεγόταν στουπί και τέλος έμπαινε το σκάφος στα ίσια και οι τεχνίτες τοποθετούσαν τις βάσεις της μηχανής, το πάτωμα και τα κομοδέσια, που σκέπαζαν την μηχανή και τα ανοίγματα.

Οι ναυπηγομαραγκοί χρησιμοποιούσαν τα ίδια εργαλεία με τους άλλους μαραγκούς. Τα βασικότερα είναι: ο καταρράχτης, η σκερπάννα, το σκερπάνι, ο γρύλος, η ροκάνα, τα σκαρπέλα, οι βαριές κ.ά.

Μερικοί από τους πιο φημισμένους τελευταίους τεχνίτες του είδους είναι οι: Σταύρος Χριστοδουλόπουλος, Ανδρέας Αμπελάς ή Κάπος, Ιωάννης και Χαράλαμπος Βαλάσης, Άγγελος Μαρίνος, Ιωάννης Λογοθέτης, Διονύσιος Σκαρτσής, Ευστάθιος Μπετινης, Διονύσιος Μπετινης, Νικόλαος Σκαρτσής κ.ά.

ΕΤΕΛ - ΕΛΛΙΟΥΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε. - ΠΥΡΙΝΕΛΑΙΟ

ΘΥΓΑΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΗ ΕΘΝΙΚΗΣ με μοναδικό μέτοχο την
ΕΘΝΙΚΗ

Πριν γίνει Α.Ε. την κατείχε ο κ Κάπαρης

Σύμφωνα με το στέλεχος της Επιχ/σης υπήρχε από ανέκαθεν (χωρίς να προσδιορίζει ακριβή ημερομηνία) μέχρι το 1991.

Εξοπλισμός

1. ΘΕΡΜΑΣΤΗΡΙΟ 2. ΞΥΡΑΝΤΗΡΙΟ 3. ΕΛΛΙΟΥΡΓΕΙΟ 4. ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ
ΠΥΡΗΝΑ

Τρόπος Παραγωγής

Πρώτη ύλη ήταν το κουκούτσι της ελιάς, το λιοκόκι ή πυρήνας που προέρχονταν από ελαιοτριβεία.

Απ' αυτό το κουκούτσι αφαιρούσαν το λάδι με χημική μέθοδο που ονομάζονταν εκχύλιση και το λάδι που έμενε απ' την διαδικασία αυτή ήταν το πυρηνέλαιο.

Καταρχήν έβγαине η υγρασία του πυρήνα. Μέσα σε μεγάλα καζάνια έβαζαν τον πυρήνα μαζί με βενζίνη- κIROζίνη-για να ξεπλιθει.

Κατόπιν ζεσταίνονταν το Μίγμα και η μεν βενζίνη εξαερείται και στη συνέχεια σαν αέριο πέρναγε σ' ένα σύστημα ψυγείων που την υγροποιούσαν. Μετά την ξαναχρησιμοποιούσαν. Το λαδι αυτό ήταν το πυρινέλαιο. Τώρα αυτό που απέμεινε ονομάζονταν πυρηνόξυλο το οποίο το χρησιμοποιούσαν καιγόμενο σε διάφορες χρήσεις (όπου υπήρχε καυστήρας).

Το καθαρό λάδι το παραλάμβανε το Κεντρικό Εργοστάσιο του Αιγίου το οποίο γινόταν ραφινέ ή απομαργαρινόμενο με διάφορες άλλες επεξεργασίες.

Από εκεί γίνονταν εξαγωγές στο εσωτερικό και στην Ιταλία.

Το εργοστάσιο δούλευε περιοδικά. Συνήθως απ' τα μέσα Οκτώμβρη μέχρι τα μέσα Μάρτη, σε δύο ή ακόμα και 3 βάρδια.

Σε μια βάρδια χρειάζονταν: ένα μηχανικό κι ένα βοηθό, ένα Θερμαστή, έναν ελαιουργό και το βοηθό του, 5 εργάτες έναν οδηγό και ένα χειριστή. Ακόμα τρία άτομα διοικητικό προσωπικό σε κάθε βάρδια.

Γινόταν κατεργασία ακόμα και 100 τόνων το 24ώρο και η παραγωγή του σε πυρηνέλαιο ήταν 6 τόνους τη μέρα.

Το προσωπικό που δούλευε ήταν συνήθως απ' τη Ζάκυνθο σε ηλικίες πάνω από 20ετών.

2. ΣΤΑΦΙΔΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Το Σταφ/σιο ανήκει στην Ε.Λ.Σ. Ζακύνθου, δηλαδή στους Συνεταιρισμένους αγρότες της Ζακύνθου.

Αρχισε τη λειτουργία του το 1925 και συνεχίζει να λειτουργεί μέχρι σήμερα με την ίδια μορφή.

Η Ε.Λ.Σ. Ζακύνθου είναι συνεταιρισμός (Νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου).

Στο σταφιδεργοστάσιο μεταποιείται και συσκευάζεται ο σταφιδόκαρπος των παραγωγών σε κιβώτια 12,5 κιλών με σκοπό την πώλησή του στους εισαγωγείς του εξωτερικού.

Το προϊόν πωλείται στο εξωτερικό σε παρδοσικές αγορές κυρίως της Αγγλίας και ακόμα σε Ολλανδία και Γερμανία.

Η Αγγλία παραδοσιακά αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά για τη κορινθιακή σταφίδα.

Το σταφιδεργοστάσιο απασχολεί σε μόνιμη βάση ένα υπεύθυνο διαχειριστή και έναν μηχανικό.

Τις ημέρες της λειτουργίας του απασχολούνται 20-25 εποχιακοί εργάτες κυρίως γυναίκες που επιμελούνται το καθάρισμα της σταφίδας απ' τους μίσχους και τα κότσαλα.

Το προσωπικό ήταν άνω των 20 ετών και όλοι κάτοικοι Ζακύνθου.

Ο τεχνολογικός εξοπλισμός του σταφιδεργοστασίου αποτελείται κυρίως από μηχανήματα πλήσης του προϊόντος, διαλογής (κοσκίνες), μεταφοράς και συσκευασίας).

Τα μηχανήματα παρά το γεγονός ότι από τεχνολογικής άποψης, δεν είχαν σοβαρής διαφοροποιήσεις από τα αρχικά, εντούτης ανανεώνονται διαχρονικά.

Τρόπος παραγωγής

Η σταφίδα απ' τη στιγμή παραλαβής της, απ' τους παραγωγούς, μέχρι τη μέρα εξαγωγής της περνά από ορισμένες διαδικασίες.

Κατ' αρχήν η σταφίδα με ειδικές ταινίες μεταφοράς ρίχνεται σε κοσκίνες, οι οποίες κινούμενες συνεχώς με ρεύμα, διαλλέγουν την Λ' ποιότητας σταφίδα. Κατόπιν προχωράει συνεχώς και φτάνει στα μηχανήματα πλήσης όπου και καθαρίζεται.

Στη συνέχεια ειδικό μηχάνημα βγάζει τους μίσχους (το κότσαλο της σταφίδας), για να φτάσει σε ταινία, που περνά μπροστά απ' τις εργάτριες, που έχουν τώρα να καθαρίσουν τυχόν υπολείματα (κότσαλα κλπ), πριν την συσκευασία.

Τέλος το κιβώτιο στο οποίο ρίχνεται μέσα η σταφίδα ζυγίζεται και τοποθετείται σε σωρό, ο οποίος σκεπάζεται και γίνεται η απεντόμισή του.

Το σταφιδεργοστάσιο στην ιστορική του διαδρομή έχει βοηθήσει σημαντικά το εισόδημα των σταφιδοπαραγωγών της Ζακύνθου τόσο απ' την πλευρά των τιμών που επιτυγχάνονται, όσο και από την απόκτηση «ταυτότητας» του προϊόντος.

Ενωση Γεωργικών συνेत/μού Ζακ. (1.1.82 - 31.12.82)

Η έρευνα αυτή σκοπεύει να προσδιορίσει τη συμμετοχή της Ελλ. Βιομηχανίας ή βιοτεχνίας στο Εθνικό εισόδημα.

Γι' αυτό επιδιώκεται η συγκέντρωση στοιχείων κατά κατάσταση (εργοστάσιο - εργαστήριο - αποθήκη) για τη μέτρηση της βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας κατά κλάδους και κατά γεωγραφικές περιοχές.

Ιανουάρ. Μάρτιος Μάϊος Ιούλιος Σεπτ Νοέμβ

	Ιανουάρ.	Μάρτιος	Μάϊος	Ιούλιος	Σεπτ	Νοέμβ
Αμοιβόμενοι:	4	4	4	6	6	6
Ηερομισθιοι:	46	55	50	53	50	50
Αριθμός 8ωρου ημερομισθίου:	5.680					
Αμοιβές μισθωτών:	4.525.526					
Αμοιβές ημερομισθίων:	5.435.312					

	9.960.838					
Εργοδοτικές εισφορές - ΙΚΑ:	1.353.730					
σε λοιπούς οργανισμούς:	843.147					

	12.157.715					

ΕΞΟΔΑ:	210.887.715
ΣΥΝΟΛΟ:	223.045.660

ΕΣΟΔΑ

Από πωλήσεις προϊόντων	213.349.996
Συναλ/κες από πωλήσεις στο εξωτ.	13.658.351
Οικοομ. ενίσχυση συνेत/μου	12.182.320

	239.190.677

Ονομασία πρώτων και βοηθητικών υλών που αναλώθηκαν:
 ΗΜΙΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΗΧΘΗΚΑΝ : ΟΙΝΟΣ -
 ΣΤΑΦΙΔΟΚΑΜΠΟΣ.

ΟΙΝΟΣ	2.500.000	3.367.018
ΣΤΑΦΙΔΑ	2.867.487	179.673.978
		=====
		213.349.996

Η ΖΑΚΥΝΘΟΣ ΑΠΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

Η Ζάκυνθος είναι μουσείο ζωγραφικής και ξυλογλυπτικής. Τα ονόματα των Ν. Δοξαρά και Καντούνη ως ζωγράφων και κυρίως ως αγιογράφων είναι παγκοσμίως γνωστά. Ο καθένας που επισκέφθηκε τη Ζάκυνθο θαύμασε τις εικόνες του Δοξαρά στη Φανερωμένη και του Καντούνη στον Άγιο Σπυρίδωνα, του Φλαμπουριάρη στον Άγιο Διονύσιο και σε άλλες εκκλησίες και στην Ευαγγελίστρια, στους Αγίους Πάντες και αλλού.

Ο Καντούνης φιλοτέχνησε δύο ωραίους εσταυρωμένους, από τους οποίους ο πρώτος υπάρχει στη Μητρόπολη, ενώ ο άλλος στην Ευαγγελίστρια. Από τα έργα των τριών αυτών ζωγράφων, εύκολα πείθεται κάποιος εύκολα ότι η ζωγραφική στη Ζάκυνθο αναπτύχθηκε και προόδευσε πολύ.

Επίσης η Ζάκυνθος έχει να επιδείξει ωραίες αγιογραφίες από τη βυζαντινή τέχνη σε πολλές εκκλησίες.

Και η ξυλογλυπτική άκμασε σ' αυτό το νησί. Το εικονοστάσιο της Φανερωμένης είναι αριστούργημα τέχνης. Αριστούργημα είναι ακόμα και η Αρχιεσκοπική έδρα της Μητρόπολης και τα εικονοστάσια σε διάφορους άλλους ναούς.

Αλλά και η Χρυσοχοΐα έκανε αξιοζήλευτη πρόοδο σε αυτό εδώ το νησί. Λξιόλογα είναι τα αρχαία κορδόνια της Ζακύνθου. Στην εκκλησία του Αγίου Διονυσίου υπάρχει πολύ καλή αργυρή εικόνα που παριστάνει τον Άγιο του νησιού σαν προστάτη με τα θαύματα του ολόγυρα.

Η λάρνακα του Αγίου, τα ευαγγέλια και άλλα έργα της Χρυσοχοϊκής τέχνης αποδειχνουν πόσο πολύ πρόδευσε η χρυσοχοΐα στο νησί. Και πάρα πολλές άλλες εκκλησίες έχουν αργυρές εικόνες έξοχα φτιαγμένες, όπως επίσης και ευαγγέλια με αργυρά ή χρυσά ποικίλιατα και αργυρούς δίσκους

πολύ ωραία κατασκευασμένους. Από του χρυσοχόους, εκίνος που άφησε αθάνατο όνομα ήταν ο Γ. Μωάψας γνωστός με το όνομα Διαμάντης, του οποίου τα έργα είναι πραγματικά πολύ καλά σχεδιασμένα.

Από τις προσόψεις των εκκλησιών, πρώτη θέση έχει η κυρία των Αγγέλων στην οδό Γλάδστωνος. Δυστυχώς ο σεισμός του 1893 κατέστρεψε το κωδωνοστάσιο. Επειτα έρχεται η πρόσοψη του ναού της Φανερωμένης.

Από τις οικίες με ρυθμό ωραίο, είναι λίγες. Στην πρώτη θέση είναι η οικία που πρόσοψή της έχει τον ίδιο ρυθμό με αυτόν της Κυρίας των Αγγέλων και βρίσκεται στην οδό Ανεξαρτησίας. Άλλες προσόψεις οικιών άλλων αιώνων είναι αυτή του Κοιμούτου και του Ρώμα πρώην Καρρέρ.

Η Ζάκυνθος όταν εξεταστεί από καλλιτεχνική άποψη είναι η πρώτη και η μοναδική που μπορεί να επιδείξει την αναγέννηση και την πρόοδο της Ζωγραφικής στην Ελλάδα. Η Ζάκυνθος είναι ένα από τα μέρη που μπορεί να επιδείξει ωραία έργα ξυλουργικής και χρυσοχοΐας. Μπορεί κάποιος να υποστηρίξει χωρίς υπερβολές ότι πολλές εκκλησίες της Ζακύνθου είναι μικρά μουσεία και κατά συνέπεια μπορεί κάποιος να δημοσιεύσει έναν πολύ μεγάλο τόμο με τίτλο «Η Καλλιτεχνία στη Ζάκυνθο» γεμάτο από εικόνες, και το βιβλίο αυτό θα ήταν η ωραιότερη σελίδα της Καλλιτεχνίας της νεώτερης Ελλάδας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Τιμολέων Κακολήρης, Η βιομηχανική Ανάπτυξη Ζακύνθου
2. Ζωή Χ. Λεωνίδα, Αι εν Ζακύνθω συντεχνίαι, Ζάκυνθος 1893

Τούρκικο καμίνι.

*Κεραμοποιοί της προσειαμικής
Ζακύνθου έχοντας μπροστά
τους διάφορες κατασκευές
τους. Φωτογραφία από το Zante
του Salvator (1900).*

94. Στο εργαστήριο των αδελφών
Τσουκαλά. Η τέχνη περνά στον
νεώτερο της οικογένειας.

122. Πέτρινη γλάστρα πάνω σε αρχαίο κιονόκρανο Συνδυασμός εποχής και νοοτροπίας.

